Rekenkamer

Ooststellingwerf, Weststellingwerf, Opsterland

Onderzoeksopzet

Quick Scan Armoederegelingen

December 2023

gemeente ooststellingwerf

gemeente Weststellingwerf

gemeente Opsterland

Inhoudsopgave

Aanleiding en achtergrond 1
Doelstelling 2
Afbakening 2
Vraagstelling 2
Onderzoeksmethode 3
Planning en uitvoering 3

Aanleiding en achtergrond

In de zomer van 2022 heeft de Minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen de Commissie sociaal minimum ingesteld en haar de taak gegeven onderzoek te doen naar wat een aantal huishoudtypes nodig heeft om rond te komen en om mee te kunnen doen aan de maatschappij. Daarnaast heeft zij de taak de systematiek van het sociaal minimum, inclusief mogelijke scenario's hoe de systematiek beter kan aansluiten op wat een aantal huishoudtypes nodig heeft om rond te komen, te onderzoeken. Hier zijn twee rapporten uit voortgekomen.

Het doel van het eerste rapport[1] was het vaststellen van normen voor het sociaal minimum voor diverse gezinssamenstellingen. De centrale vraag was "wat voor pakket van goederen en voorzieningen hebben mensen nodig om in de huidige Nederlandse samenleving rond te komen en mee te kunnen doen?". Om die vraag te beantwoorden is gewerkt met de minimumvoorbeeldbegrotingen van het Nibud. Aan de hand van 30 uitgavenposten, onderverdeeld in vier rubrieken (vaste lasten (o.a. huur), reserveringsuitgaven (o.a. kleding), huishoudelijke uitgaven (o.a. boodschappen) en sociale participatie (o.a. sport)) is het bedrag vastgesteld wat minimaal noodzakelijk is om van te leven. In het bedrag wat hieruit komt is geen rekening gehouden met situaties waarin zich tegenvallers voordoen. Daarom is de Commissie tot de conclusie gekomen dat een extra bedrag nodig is om te komen tot normen voor het sociaal minimum. Dit extra bedrag wordt het zogenaamde flexbudget genoemd. Op basis van deze berekeningen is de Commissie tot de conclusie gekomen dat mensen met een laag inkomen de komende jaren tot honderden euro's per maand tekort dreigen te komen. Daarom moet het besteedbaar inkomen van lage-inkomensgroepen verhoogd worden. Dit moet in hun ogen gedaan worden door landelijke regelingen aan te passen, zoals de hoogte van de bijstand en het minimumloon maar ook de hoogte van de huurtoeslag en de kinderbijslag en/of het kindgebonden budget. Daarnaast spelen gemeentelijke armoederegelingen ook een rol bij het oplossen van deze problematiek.

Waar rapport I gaat over de hoogte van het sociaal minimum en de maatregelen om het besteedbaar inkomen te verhogen gaat rapport II[2] over de inrichting van het stelsel van het sociaal minimum. De conclusie daarbij is dat het stelsel voorspelbaarder en toegankelijker moet worden, zodat huishoudens gebruik maken van de voorzieningen waar ze recht op hebben, aldus de commissie. Het rapport focust op drie onderdelen:

1. De landelijke minimumuitkering (bijstand, aanvullende inkomensvoorziening ouderen en uitkeringen volgens de toeslagenwet);
2. Het landelijke aanvullende inkomensbeleid (toeslagen);
3. Het lokale aanvullende inkomensbeleid (gemeentelijk beleid).

[1] https://open.overheid.nl/documenten/d0ab26e9-096b-41fd-ada9-ede686c99169/file

[2] https://open.overheid.nl/documenten/a434ffdd-2aca-4a04-846e-127f3b62d525/file

Doelstelling

De rekenkamer wil met dit onderzoek inzicht krijgen in de beschikbare minimaregelingen in Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland en hoe deze zich tot elkaar en tot het aanbod in buurgemeenten verhouden. De onderzoeksresultaten moeten ook de raad inzicht geven in de regelingen en de bijbehorende voorwaarden, om zo inzichtelijk te krijgen aan welke knoppen zij desgewenst kan draaien.

Afbakening

In deze quickscan zullen wij ons focussen op punt 3 uit rapport II, het lokale aanvullende inkomensbeleid en staan aanvullende lokale regelingen voor inkomensondersteuning en sociale participatie centraal. Dit omdat de Commissie concludeert dat de verschillen tussen gemeenten erg groot geworden zijn. Door de gemeente waar je woont kan het honderden euro's per maand verschil maken in waar je recht op hebt op het gebied van aanvullende inkomensondersteuning. De verhoudingen tussen gemeenten onderling zijn uit balans geraakt. Belangrijk om daarbij te noteren is dat het recht op lokale regelingen en informele voorzieningen niet altijd wettelijk geborgd is, wat invloed heeft op de juridische afdwingbaarheid van de regelingen. Hierdoor worden burgers in gelijke gevallen niet gelijk behandeld, waardoor ook een gevoel van onrechtvaardigheid wordt ervaren door burgers zelf.

Net als de Commissie sociaal minimum willen wij ons in de quickscan focussen op de formele minimaregelingen die een gemeente beschikbaar stelt en welke voorwaarden daarbij horen. Denk hierbij aan collectieve zorgverzekering, energietoeslag, individuele inkomenstoeslag, kortingen op voorzieningen en stadspassen etc. Daarnaast kijken we ook naar beschikbare regelingen vanuit Stichting Leergeld, het Jeugdfonds Sport en Cultuur en het Volwassenenfonds.

Vraagstelling

1. Welke minimaregelingen zijn er beschikbaar in de gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf, Opsterland en dertien naburige gemeenten?[3]
2. Wat zijn de voorwaarden om voor deze regelingen in aanmerking te komen?
3. Wat wordt met de regelingen verstrekt, geldelijk of in natura?
4. Hoe staan het aanbod en de voorwaarden van de OWO-gemeenten in verhouding tot die van de naburige gemeenten?

[3] De Fryske Marren, Smallingerland, Achtkarspelen, Tytsjerksteradiel, Heerenveen, Leeuwarden, Westerkwartier, Noordenveld, Midden Drenthe, Westerveld, Steenwijkerland, Noordoostpolder, SudWestFryslân

Onderzoeksmethode

Voor de quickscan zal kwantitatieve en kwalitatieve data worden verzameld door het bestuderen van openbare bronnen, gemeentelijke websites en verordeningen. De verzamelde data zal worden omgezet tot factsheets met daarin tabellen, grafieken en tekstuele toelichting.

De quickscan leidt tot vijf producten:

- Factsheets die een overzicht geven van de armoedeproblematiek per gemeente vanuit openbare bronnen;
- Een vergelijkingstabel waarin de armoedeproblematiek van alle gemeenten met elkaar en eventuele landelijke normen worden vergeleken;
- Factsheets met een overzicht van armoederegelingen en de bijbehorende voorwaarden en verstrekkingen per gemeente;
- Een vergelijkingstabel waarin alle armoederegelingen en voorwaarden en verstrekkingen van de OWO-gemeenten met alle overige gemeenten en eventuele landelijke normen worden vergeleken;
- Een kort en bondig rapport van bevindingen en conclusies.

Planning en uitvoering

Het onderzoek zal in december 2023 van start gaan en wordt deels in eigen beheer en deels in samenwerking met onderzoeksbureau Eva van der Veer uitgevoerd. De rekenkamers verwachten in het tweede kwartaal van 2024 het rapport met bijbehorende factsheets te kunnen aanbieden aan de raden.